

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Rikosoikeusyksikkö

Lausunto

10.12.2019

HE 19/2019 vp kirkkolaiksi

HE 93/2019 vp kirkkolaiksi annetun hallituksen esityksen (19/2019 vp) täydentämisestä

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriön rikosoikeusyksikön lausuntoa HE:een 19/2019 vp sisältävän kirkkolakiehdotuksen suhteesta rikosoikeudelliseen virkavastuuseen perustuslain 8 §:ssä kohdistetuista vaatimuksista. Rikosoikeusyksikkö esittää lausuntonaan kunnioittaen seuraavan.

Rikosoikeudellinen virkavastuusäntely

Rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään erityisesti rikoslain 40 luvussa. Tuo luku sisältää virkarikosten rikostunnusmerkistöt. Luvun 11 ja 12 §:ssä säädetään lisäksi siitä, keitä muita kuin virkamiehiä virkavastuu voi koskea (11 §), ja kuinka laajaa rikosoikeudellinen virkavastuu kussakin henkilökategoriassa on (12 §). Rikoslain 40 luvun sääntelyyn olennaisessa yhteydessä ovat muun muassa säännökset virkamiehistä ym. eräiden rikosten kohteina (rikoslain 16 luvun 20 § ja 21 luvun 18 §).

Rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohdan mukaan rikoslaissa tarkoitetaan ”virkamiehellä” henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen.

Pykälän 3 kohdan mukaan rikoslaissa tarkoitetaan ”julkisyhteisön työntekijällä” henkilöä, joka on työsopimussuhteessa 1 kohdassa mainittuun julkisyhteisöön tai laitokseen taikka yliopistoon.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Virkamiehet, rikoslain 40 luvun 11 §:n 2 kohdassa tarkoitetut julkista luottamustehtävää hoitavat henkilöt ja julkista valtaa käyttävät henkilöt (rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohta) ovat luvun 12 §:stä ilmenevin tavoin laajassa, lähtökohtaisesti kaikki luvun virkarikokset (poislukien erityisesti kansanedustajia koskevat rangaistussäännökset) kattavassa virkavastuussa, kun taas julkisyhteisön työntekijän virkavastuu on suppeaa kattaen luvun virkamiesten lahjus- ja virkasalaisuuden rikkomisrikokset.

Rikoslain 40 luvun 12 §:n 5 momentissa on rikoslain 40 luvun virkarikossjärjestelmää täydentävä säännös, jolla viitataan rikoslain ulkopuolisiin nk. erityisiin virkavastuusäännöksiin, jollaisista on kysymys myös nyt tarkasteltavissa, ehdotetun kirkkolain 3 luvun 45 §:n 2 momentin ja 6 luvun 5 §:n virkavastuusäännöksissä.

Rikoslain 40 luvun 12 §:n 5 momentin mukaan "(r)ikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta eräissä tapauksissa säädetään erikseen lailla". Säännös otettiin rikoslain 40 lukuun varaventiilisäännökseksi, koska vaikka vuoden 2002 virkarikossääntelyn uudistuksessa pyrittiin siihen, että vastuusta säädettäisiin rikoslain 40 luvussa, ymmärrettiin, että voi olla poikkeuksellisesti tarvetta säätää virkavastuusta myös rikoslain 40 luvun ulkopuolisessa sääntelyssä. Momentti muistuttaa sanamuotonsa perusteella jonkinlaista valtuutusäännöstä, joskaan ei sellainen muodollis-juridisesti ole.

Vuoden 2002 virkarikossuudistuksen jälkeen on säädetty runsas joukko rikoslain 40 luvun 12 §:n 5 momentissa tarkoitettuja rikoslain ulkopuolisia erityisiä virkavastuusäännöksiä. Erityisiä virkavastuusäännöksiä on säädetty usein tilanteissa, joissa on ollut kysymys perustuslain 124 §:ssä tarkoitettun julkisen (hallinto-) tehtävän uskomisesta muulle kuin viranomaiselle. Tällaisissa yhteyksissä perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan yleensä edellyttänyt, että tehtävän hoitamista koskee virkavastuu.

On huomionarvoista, että perustuslakivaliokunnan perustuslain 124 §:ää koskevat kannanotot koskevat usein tiettyä tehtäväkokonaisuutta, ja valiokunta on saattanut pitää perusteltuna virkavastuun kiinnittämistä ao. tehtäväkokonaisuuteen, vaikka siinä olisi vain "piirteitä" julkisesta hallintotehtävästä. Rikosoikeudellisessa virkavastuuarvioinnissa taas on kysymys tietyn yksittäisen konkreettisen menettelyn arvioinnista, ja mahdollista on, että vaikka asianomaisen toimenkuvassa julkisen vallan käyttäminen olisi varsin tyypillistä, sellaisesta ei välttämättä ole kysymys arvioitavana olevassa teossa.

Ei ole ongelmattonta, että erityisiä virkavastuusäännöksiä koskeva sääntely on niukkaa sekä rikoslain 40 luvussa että tyypillisesti erityisissä virkavastuusäännöksissä itsessään. Sääntelyn sanamuodon perusteella ei tarkkaan ottaen käy yleensä yksiselitteisesti ilmi, että erityisissä virkavastuusäännöksissä tarkoitettu virkavastuu on laajaa, vaikka tällaisesta oletuksesta on tavattu lähteä.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ja nk. blankotyyppiset rangaistussäännökset

Rangaistusvastuuta ja rikosten seuraamuksia koskevaa lainsäädäntöä koskee rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, jota koskeva säännös otettiin perusoikeusuudistuksessa Hallitusmuotoon, sen uudeksi 6a §:ksi, ja joka sittemmin perustuslakiuudistuksessa otettiin otsikolla varustettuna perustuslakiin, sen 8 §:ksi.

Laillisuusperiaatteen näkökulmasta yhden merkittävän lainsäädännöllisen ongelman, joka perusoikeusuudistuksessakin oli esillä, muodostavat nk. blankorangaistussäännökset, eli rangaistussäännökset, jotka saavat aineellisen sisältönsä asianomaisen sääntelyalan velvollisuuksia sisältävästä sääntelystä. Blankotyypinen rangaistussäännös on esimerkiksi rikoslain 40 luvun 9 §:n 1 momentissa rangaistavaksi säädetty virkavelvollisuuden rikkominen, johon syyllistyy virkamies, joka virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin edellä tässä luvussa tai 11 luvun 9 a §:ssä säädetyllä tavalla ”rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa”, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Perusoikeusuudistuksessa perustuslakivaliokunta lausui blankorangaistussäännöksistä seuraavan (PeVM 25/1994 vp s. 8):

”Blankorangaistussäännösten osalta tavoitteena tulee olla, että niiden edellyttämät valtuutusketjut ovat täsmällisiä, rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ovat kirjoitetut rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja nämä säännökset käsittävästä normistosta käy ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus sekä kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi tarkoitettusta teosta.”

Mainitussa perustuslakivaliokunnan mietinnössä blankorangaistussäännöksille on siis asetettu neljä ”tavoitetta”. Oikeustieteessä on pohdittu paljon sitä, onko nämä kriteerit ymmärrettävä ”optimointikäskyinä”, jolloin niitä sovelletaan mahdollisuuksien ja tarkoituksenmukaisuuden rajoissa, vaiko todellisina edellytyksinä, joiden toteutumatta jäädessä rikosoikeudellinen sääntely ei täytä laillisuusperiaatteen edellytyksiä. Näissä tavoitteissa on toisaalta nähty myös velvoittavuuseroa siten, että erityisesti valtuutusketjuja ja tarkkarajaisuutta koskevat kriteerit ovat varsin velvoittavia, kun taas rangaistavuuden ilmiäminen myös käyttäytymisnormistosta (nk. takaisin-kytkentävaatimus) on saatettu tulkita heikommin velvoittavaksi. Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä valossa ja avulla voidaan analysoida samoja teemoja.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen legaliteettiperiaatetta koskevan 7 artiklan sisältöä on tulkittu siten, että rangaistussäännöksen perusteella tulee olla kohtuudella ennakoitavissa, onko aiottu toimenpide rangaistava vai ei. Blankorangaistustavoitteiden perimmäinen funktio voidaankin nähdä siinä, että ne pyrkivät osaltaan takaamaan sitä, että rangaistussäännökset toteuttavat rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta koskevat perustuslailliset ja ihmisoikeusvaatimukset. Rikoslain 3 luvun 1 §:ssä on puolestaan säädetty, että rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka tekohetkellä on laissa ”nimenomaan” säädetty rangaistavaksi.

Tarkasteltavana olevat kirkkolain säännökset

Kirkkolain 3 luvun 45 §:n 2 momentti

Ehdotetun kirkkolain 3 luvun vastuuta jäsenrekisteristä koskevan 45 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädettäisiin, että "(s)eurakunnan, keskusrekisterin ja kirkkohallituksen työsopimussuhteiseen työntekijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen käsitellessään jäsenrekisterin jäsen- ja väestötietoja".

Tämä säännös on muodoltaan varsin tyypillinen erityinen virkavastuusäännös eikä siihen itseensä näyttäisi tästä näkökulmasta liittyvän erityisiä ongelmia.

Se, tuleeko kysymyksessä olevaan tehtävään liittyä rikosoikeudellinen virkavastuu, koskee nähdäkseni perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioon ottaen sitä, 1) kuuluuko tehtävä ja jos niin mihin perustuslain 124 §:n tehtäväluokan alaan (julkinen tehtävä, julkinen hallintotehtävä, julkisen vallan käyttäminen, merkittävä julkisen vallan käyttäminen) ja 2) seuraako tästä virkavastuun vaatimuksen asettaminen.

Jos katsotaan, että tehtävä on julkisen vallan käyttämistä, siihen todennäköisesti liittyisi virkavastuu jo rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan ja 12 §:n 1 momentin säännökset huomioon ottaen. Vaikka näin olisi, tämä ei puolestaan tekisi ehdotetusta säännöksestä tarpeetonta, sillä se voisi olla perusteltu edellä mainittuna blankorangaistussäännöksen "takaisinkytkentäsäännöksenä" taikka pelkästään informatiivisena säännöksenä. Sikäli kun näitä työntekijöitä pidetään rikoslain 40 luvun 11 §:n 3 kohdan mukaisina julkisyhteisön työntekijöinä, heihin sovellettaisiin tuo säännös ja luvun 12 §:n 2 momentti huomioon ottaen tällä perusteella suppeaa virkavastuuta.

Ehdotetusta kirkkolain 3 luvun 45 §:stä ei erityisen selvästi ilmene virkavastuullisen henkilön tehtävän sisältö tai virkavelvollisuudet muutoin kuin että kysymys on säännöksessä mainittujen tietojen "käsitteystä". Mahdollisesti tämän merkitys on tehtävätyypissä riittävän selvää esimerkiksi tehtävän luonteesta johtuen, ja luvun muista säännöksistä saa joitakin viitteitä tämän käsitteytehtävän sisällöstä. Optimaalista kuitenkin olisi, jos erityisissä virkavastuusäännöksissä yleensä – ei siis yksinomaan po. ehdotetun kirkkolain säännöksessä - säädettäisiin riittävästi ja riittävän selvästi siitä, mitkä asianomaisen virkavelvollisuudet ovat, tai ainakin, missä niistä säädetään.

Kirkkolain 6 luvun 5 §

Ehdotetun kirkkolain 6 luvun tilintarkastajan vastuuta koskevan 5 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan "(s)eurakunnan ja seurakuntayhtymän tilintarkastajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa ja kirkkojärjestyksessä säädettyä tilintarkastajan tehtävää."

Myös tähän erityiseen virkavastuusäännökseen soveltuu edellä virkavastuun perusteesta todettu lukuun ottamatta sitä, että tilintarkastaja ei

yleensä voine olla työsuhteessa tarkastuksen kohteena olevaan yhteisöön, jolloin tilanteeseen ei soveltu edellä ehdotetun kirkkolain 3 luvun 45 §:n yhteydessä julkisyhteisön työntekijästä tältä osin sanottu.

Ehdotetun kirkkolain 6 luvun 5 §:n 1 virkkeen erityispiirre on, että sen mukainen virkavastuu koskisi paitsi ao. laissa eli kirkkolaisissa, myös toisessa säädöksessä eli kirkkojärjestyksessä säädettyä tilintarkastajan tehtävää. Tämä herättää kysymyksen siitä, mihin lakiin tai kenties jopa -lakeihin erityinen virkavastuusäännös tulisi sijoittaa.

Tähän kysymykseen ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta, mikä osaltaan johtuu erityisiä virkavastuusäännöksiä koskevien yleisten määräysten ja ”yleisten oppien” niukkuudesta. Joka tapauksessa erityinen virkavastuusäännös on keskeisessä asemassa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen toteuttamisessa. Toisaalta virkavastuuseen liittyvä olennainen kysymys on, mikä on se tehtäväkuva ja mitkä ovat ne virkavelvollisuudet, joiden rikominen voisi johtaa rangaistusvastuuseen. Arviointia hankaloittaa se, että monesti tehtävistä ja virkavelvollisuuksista voi olla säädetty useammassa laissa ja muussa relevantissa normistossa. Tämä koskee esimerkiksi ehdotetussa kirkkolain 6 luvun 5 §:ssä tarkoitettua tilintarkastajaa jo siitä syystä, että luvun 4 §:n 2 momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan ”(t)ilintarkastukseen sovelletaan julkishallinnon ja –talouden tilintarkastuksesta annettua lakia (1142/2015) siltä osin kuin tässä laissa tai kirkkojärjestyksessä ei toisin säädetä.” Kysymyksessä olevassa laissa on myös tilintarkastajaa koskeva virkavastuusäännös (lain 4 §:n 2 momentti). Tähän sääntelyyn palataan lyhyesti jäljempänä.

Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että virkavastuusta säädetään luontevimmin siinä yhteydessä, jossa säädetään niistä velvollisuuksista ja tehtävistä, joiden hoitamiseen virkavastuu halutaan liittää. Tästä näkökulmasta ehdotettu kirkkolain 6 luvun 5 § on mahdollinen luonteva paikka kirkkolaisissa säädettyjen tilintarkastustehtävien virkavastuusääntelyä silmällä pitäen.

Erityiskysymyksenä ehdotetussa kirkkolain 6 luvun 5 §:ssä on se, että säännöksessä säädettäisiin myös kirkkojärjestyksessä säädettyä tilintarkastajan tehtävää koskevasta virkavastuusta. Esitykseen ei sisälly kirkkojärjestystä, jolloin sääntelykokonaisuutta ei tuolta osin voida tässä lähemmin arvioida. Vaikka kirkkolaisissa valtuutetaan kirkkojärjestyksen antamiseen ja vaikka kirkkojärjestys julkaistaan säädöskokoelmassa, se ei ole laki yleisesti ottaen eikä myöskään perustuslain 8 §:n rikosoikeudellista legaliteettiperiaatetta koskevan säännöksen kannalta. Näin ollen kirkkojärjestys ei voi sisältää rangaistussäännöksiä. Keskustella voidaan siitä, missä määrin erityiset virkavastuusäännökset ovat rangaistussäännöksiä vai ovatko ne, kuten asia lienee, pikemmin rikoslain 40 luvun soveltamisalan laajentamista koskevia säännöksiä. Joka tapauksessa legaliteettiperiaate edellyttää, että virkavastuusäännös sijaitsee eduskuntalaissa, kuten kirkkolaisissa.

Edellä siteeratussa rikoslain 40 luvun virkavelvollisuuksien rikkomista koskevassa 9 §:ssä puhutaan siis ”virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuuden” rikkomisesta. Virkavelvollisuudet voivat perustua lakia alemmantasoisinkin normistoihin kuten

asetuksiin tai johtosääntöihin. Kirkollinen sääntely ei ole samassa asemassa kuin tuollainen normisto, ja aiheeseen liittykin periaatteellisia valtiollisen ja kirkollisen sääntelyn rajoja koskevia kysymyksiä. Ottaen huomioon myös evankelis-luterilaisen kirkon virkojen mainitsemisen rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohdassa, estettä ei näytä olevan sille, että virkavelvollisuudet voivat määräytyä myös kirkkojärjestyksen perusteella.

Tällöin palataan jälleen blankotyyppisiä rangaistussäännöksiä koskeviin kriteereihin tai tavoitteisiin eli 1) valtuutusketjujen täsmällisyyteen, 2) ai-neellisen normiston (virkavelvollisuuksien) tarkkarajaisuuteen, 3) ”takaisin-kytkentävaatimukseen” ja 4) rangaistavaksi ajatellun teon ”jonkinlaiseen asialliseen luonnehdintaan” myös itse rangaistussäännöksessä.

Näiden kriteerien lähempi arviointi edellyttäisi myös kirkkojärjestyksen tarkastelua. Erityisenä kysymyksenä voidaan tässä pitää sitä, miltä osin ja missä laajuudessa tilintarkastajan velvollisuuksista säädetäisiin yhtäältä kirkkolaissa (ja muualla lainsäädännössä) ja toisaalta kirkkojärjestyksessä. Kun kysymys on perustuslain 8 §:n tulkinnasta ja rangaistavuudesta sää-tämisestä sekä huomioon ottaen sen, että kirkkojärjestyksestä säättäminen kuuluu kirkolliskokoukselle eikä eduskunnalle, voitaisiin pitää pulmallisena, jos virkavelvollisuuksien sisältö määräytyisi täysin tai keskeisesti eduskun-nan toimivallan ulkopuolelle jäävässä sääntelyssä, mikäli tämä ei johtuisi perustuslain säännöksistä. Voidaankin katsoa, että tilintarkastajan virka-velvollisuuksien sisällön perusteiden tulisi käydä ilmi lainsäädännöstä, ku-ten kirkkolaista (vrt. esim. kirkkojärjestyksen 1055/1993 15 luvun 8-9 §:t). Toisin sanoen toteutettaessa esityskokonaisuudesta ilmi käyvää ajatusta kirkkolain puitelain luonteesta ja kirkkojärjestyksestä olennaisena normi-lähteenä tulisi kiinnittää huomiota siihen, että rangaistavuuden määritte-lyssä riittävä sääntely löytyy lainsäädännöstä, vaikka tätä sääntelyä täy-dennettäisiin merkittävästikin kirkkojärjestyksen säännöksillä.

Virkavastuuta koskevaa sääntelykokonaisuutta arvioitaessa huomioon on edellä mainituin tavoin otettava myös ehdotetun kirkkolain muu tilintarkas-tajia ja tilintarkastajia koskeva sääntely.

Ehdotetun kirkkolain keskushallintoa koskevan 5 luvun kirkon keskusra-hastoa ja kirkon eläkerahastoa koskevia tarkempia säännöksiä koskevan 17 §:n 2 momentin mukaan ”Kirkon keskusrahaston ja kirkon eläkerahas-ton sekä muiden kirkkohallituksen ja hiippakuntien hallussa olevien rahas-tojen ja varojen tilintarkastukseen sovelletaan tilintarkastuslakia (1141/2015). Talouden hoitoon sovelletaan muutoin, mitä seurakunnan ja seurakuntayhtymän talouden hoidosta tässä laissa ja kirkkojärjestyksessä säädetään.” Tilintarkastuslakiin ei sisälly tässä huomioon otettavaa sään-nöstä tilintarkastajan virkavastuusta.

Edellä jo mainitun ehdotetun kirkkolain seurakunnan ja kirkon taloutta kos-kevan 6 luvun taloussääntöä ja taloutta koskevia muita säännöksiä koske- van 4 §:n 2 momentin mukaan ”Seurakunnan, seurakuntayhtymän, kirkon keskusrahaston ja kirkon eläkerahaston kirjanpitovelvollisuuteen, kirjanpi-toon ja tilinpäätökseen sovelletaan kirjanpitolakia (1336/1997). Tilintarkas-tukseen sovelletaan julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annet-tua lakia (1142/2015) siltä osin kuin tässä laissa tai kirkkojärjestyksessä ei

toisin säädetä.” Julkisyhteisöjen tilintarkastuslakiin sisältyy tilintarkastajan virkavastuuta koskeva säännös (4 §:n 2 momentti).

Tämän kaksijakoisen tilintarkastusjärjestelmän taustalla näyttää ainakin osin olevan vuoden 2016 tilintarkastuslainsäädännön uudistus ja sen huomioon ottaminen kirkkolaissa sen muutoslaissa 1602/2015 (ks. HE 75/2015 vp s. 22, 27 ja HaVM 15/2015 vp s. 5).

Kirkkolakiehdotuksessa omaksutun tilintarkastusjärjestelmän kokonaisuuden arviointi ei ole ensisijaisesti rikosoikeudellinen kysymys, mutta sääntelykokonaisuus vaikuttaa virkavastuuseen sekä virkavastuusäännösten että tilintarkastajien tehtäviä ja velvollisuuksia koskevan kokonaissääntelyn kautta. Huomio kiinnittyy myös säännösten suhteisiin ja sen mahdolliseen merkitykseen. Nyt tarkasteltava ehdotetun kirkkolain 6 luvun 5 §:n virkavastuusäännös koskee siis ”seurakunnan ja seurakuntayhtymän” tilintarkastajaa. Ehdotetun kirkkolain 5 luvun 17 §:n 2 momentissa on kysymys mm. ”kirkon keskusrahaston ja kirkon eläkerahaston” tilintarkastusta koskevasta sääntelystä. Ehdotetun kirkkolain 6 luvun 4 §:n 2 momentin 1 virkkeessä puhutaan kaikkia edellä mainittuja koskevasta kirjanpidosta ja toisessa virkkeessä tilintarkastuksesta yksilöimättä kuitenkin minkä tilintarkastuksesta virkkeessä säädetään.

Kirkkolain 10 luvun 27 §

Ehdotetun kirkkolain 10 luvun 27 §:ssä säädettäisiin tuomioistuimen ilmoittamisvelvollisuudesta. Säännöksen 1 momentin mukaan ”Kun pappia syytetään yleisessä tuomioistuimessa, tuomioistuimen on ilmoitettava siitä asianomaiselle tuomiokapitulille. Tuomiokapituli voi määrätä asiamiehen olemaan saapuvilla asian käsittelyssä.”

Säännöksen 2 momentin mukaan ”Ilmoitusta ei tarvita asiassa, joka käsitellään sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa menettelyssä tai jonka käsittely on aloitettu mainitussa menettelyssä, mutta joka on siirretty käsiteltäväksi tuomioistuimessa epäillyn tai asianomistajan peruutettua mainitun lain 4 tai 5 §:n mukaisesti suostumuksensa tai epäillyn vastustettua rikesakkomääräystä mainitun lain 18 §:n mukaisesti.”

Säännöksen 3 momentin mukaan ”Jos tuomioistuin on tuominnut papin tai kirkkohallituksen, tuomiokapitulin, seurakunnan taikka seurakuntayhtymän viranhaltijan rangaistukseen muussa kuin 2 momentissa tarkoitetussa asiassa, jäljennös päätöksestä on viivytyksettä lähetettävä pappia koskevassa asiassa tuomiokapitulille ja muuta viranhaltijaa koskevassa asiassa sille seurakunnalle tai kirkolliselle viranomaiselle, jonka virassa hän on.”

Laissa tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan (373/2010) säädetään sellaisista tuomioistuinten ilmoitusvelvollisuuksista, joista ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista säätää erityislaeissa (näin HE 102/2009). Ko. laissa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa virkamiestä ja viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta. Lakiin on tänä vuonna lisätty uusi säännös velvollisuudesta ilmoittaa maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksia koskevista ratkaisuista Maahanmuuttovirastolle.

Erityislainsäädännössä vastaavia säännöksiä tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa rikosasiassa antamasta ratkaisustaan on esimerkiksi lain terveydenhuollon ammattihenkilöistä 40 b § ja tuore säännös laissa oikeustulkirekisteristä 11 § (1590/2015). Oikeusministeriö ei pidä ongelmallisena ilmoittamisvelvollisuutta koskevan sääntelyn säilyttämistä tässä yhteydessä kirkkolaissa.

Yksikönpäällikkö

Jussi Matikkala